תאריך עדכון : 20/03/2017

הגות יהודית באימפריה העות'מאנית במאות ה - 16-20

מס' הקורס : 30239/01

המרצה : ד"ר אוחנה מיכל

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ח

סמסטר : ב

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס:

הקורס יעסוק בהגות היהודית שנתגבשה בארצות שנמצאו תחת שלטונה של האימפריה העות'מאנית החל מהדורות שלאחר גירוש ספרד ועד המאה ה-20, תוך שימת דגש על תכנים הגותיים שאינם קבליים. ראשית העיסוק בהגות היהודית בארצות אלו הוא בימי הביינים, והוא מתגבר עם בואם של מגורשי ספרד לאזור במאה ה-16 ובמחציתה הראשונה של המאה ה-17. הקבלה בצפת ותנועת השבתאות שמקורן באזור זה, מהוות אבני דרך חשובות בהגות היהודית בכללה, אולם מאחר ומחקר אקדמי רב מוקדש להן, הרי שהסקירה שתוקדש להן בקורס זה תהא בהיבט מסוים בלבד. לעומת זאת יופנה זרקור להגות היהודית בארצות הבלקן ולהגות היהודית שנתפתחה בארצות המזרח התיכון במאות 19-20. במהלך שיעורי הקורס, נסקור סקירה כללית את הנושא המיוחד לכל שיעור, ונעמיק בדמויותיהם של חכמים בולטים, תוך עיון בכתביהם והתחקות אחר שיטותיהם בסוגיות מפתח בהגות היהודית לדורותיה.

ב. תוכן הקורס (רציונל, נושאים):

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

שיטות הוראה: הרצאה, קריאה וניתוח טקסטים, דיון בכיתה.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת
1	מבוא: הגות יהודית ביבזנטיון בימי-הביניים.	דב שוורץ, "עיונים בסוגיית הבריאה בהגות היהודית בביזנטיון בשלהי ימי הביניים", פעמים 97 (תשס"ד), עמ' 63- 80. דב שוורץ, "רישומיו של הוויכוח ההיזיכסטי במקורות ההגותיים היהודים הביזנטיים במאה הארבע עשרה", קבלה 31 (תשע"ד), עמ' 237- 280. דב שוורץ, "ספר "משרת משה" בעין הסערה: תכתובות בין ר' ידידיה רך לר' מיכאל בלבו בסוגיית הנבואה ונבואת משה", עלי ספר כד-כה (תשע"ה), עמ' 81- 187.
2- 4	הגות יהודית בסלוניקי ואיסטנבול במאות 16- 17. Zoom in- ר' משה אלמושנינו, ר' יצחק ארויו, ר' יצחק אדרבי, ר' שלמה לבית הלוי, ר' משה אלבילדה.	יוסף הקר, "הפעילות האינטלקטואלית בקרב יהודי האימפריה העות'מאנית במאות הט"ז והי"ז", תרביץ נג,ד (תשמ"ד), עמ' 569- 603. יוסף הקר, "פולמוס כנגד הפילוסופיה באיסטנבול במאה השש עשרה: עיונים בספר "דרך חיים לר' מנחם די לונזאנו", בתוך: י' דן, י' הקר (עורכים), מחקרים בקבלה, בפילוסופיה יהודית ובספרות המוסר וההגות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 536- 507. דב שוורץ, '"מעל הטבע' ו'מעל השכל": עיונים מחודשים במשנתו של ר' אברהם סבע", פעמים 62 (תשנ"ה), עמ' 132- 148. Hava Tirosh-Samuelson, Happiness in Premodern Judaism- virtue, knowledge and well-being, Cincinnati 2003, pp. 423-438. יוסף הקר, "הזמנה לדו-קרב אינטלקטואלי: בין סרס לאדרינופול", בתוך: ע' פליישר ואחרים (עורכים), מאה שערים- עיונים בעולמם הרוחני של ישראל בימי הביניים, ירושלים תשס"א, עמ' 349- 369.

		שאול רגב, "הדרשה כבסיס לפירוש פילוסופי לאגדה במאה הט"ז", דעת 50- 52 (תשס"ג), עמ' 201- 219. שאול רגב, "לימוד, כתיבה והדפסת ספרים בפילוסופיה במאה הט"ז", פעמים 97 (תשס"ד), עמ' 81- 105.
5- 6	הגות יהודית במצרים, ארץ ישראל וסוריה במאות 16- 17. Zoom in- הרדב"ז, ר' ישראל נג'ארה, ר' יצחק קארו, ר' שמואל לניאדו, ר' אהרון גריש.	נחם אילן, פירוש "מצח אהרון" לר' אהרון גריש, ירושלים תשנ"ו, עמ' 13- 33, 158- 180. שאול רגב, דרשות- ר' יצחק קארו, רמת גן תשנ"ו, עמ' 9- 35. שאול רגב, מקוה ישראל- ר' ישראל נאג'ארה, רמת גן תשס"ד, עמ' 11- 119. שאול רגב, עיונים בדרשותיו של ר' יאשיהו פינטו", בתוך: י' הראל (עורך), יהודי סוריה-היסטוריה, תרבות וזהות, רמת גן תשע"ו, עמ' 315- 352.
7	פילוסופיה וחכמות חיצוניות בקרב מקובלי צפת. Zoom in- (ר' מאיר אבן גבאי), ר' משה אלשייך, ר' שלמה אלקבץ, ור' משה קורדבירו.	יוסף בן שלמה, תורת האלוהות של ר' משה קורדוברו, ירושלים תשכ"ה, עמ' 23- 40. שמעון שלם, רבי משה אלשייך, ירושלים תשכ"ו, עמ' קנח-קס. ברכה זק, "יחסו של ר' שלמה אלקבץ לחקירה הפילוסופית", אשל באר שבע א' תשל"ו, עמ' 288- 306. יוסף הקר, "לתולדות לימוד הקבלה ותפוצתה בשאלוניקי במאה ה-ט"ז", בתוך: ר' אליאור ופ' שפר (עורכים), על בריאה ועל יצירה במחשבה היהודית, Tubingen 2005, עמ' 165- 180. משה חלמיש, "לאופי מעמדו של הרמב"ם בכתבי מקובלי צפת במאה הט"ז", בתוך: א' אלקיים וד' שוורץ (עורכים), הרמב"ם בנבכי הסוד, רמת גן תשס"ט, עמ' 219- 234.
8	תפוצתה של התנועה השבתאית.	נסים יושע, "הרקע הפילוסופי לתיאולוג שבתאי: קווים להבנת

		תורת האלוהות של אברהם מיכאל קארדוזו", בתוך: א' מירסקי ואחרים (עורכים), גלות אחר גולה, ירושלים תשמ"ח, עמ' 541- 572. משה אידל, "'אחד מעיר ושניים ממשפחה'- עיון מחודש בבעיית תפוצתה של קבלת האר"י והשבתאות", פעמים 44 (תש"ן), עמ' 5- 30. משה אידל, "שבתי הכוכב ושבתי צבי: גישה חדשה לשבתאות", מדעי היהדות 37 (תשנ"ז), עמ' 161- 184. יום טוב עסיס, "שבתי צבי ותומכיו באר"ץ: בין תקוה לאכזבה", בתוך: י' הראל ואחרים (עורכים), אר"ץ ומלואה-מחקרים בתולדות קהלת ארם צובה (חלב) ותרבותה, ירושלים תשס"ט, עמ' 176- 184.
9	הגות יהודית בבלקן במאות 18-19. Zoom in- ר' אליעזר פאפו ור' יהודה אלקלעי.	Matthias Lehmann, "Representations and transformation of Knowledge in Judeo-Spanish ethical literature: the case of Eli'ezer and Judah Paop's Pele Yo'ets", in: K. Hermann & M. Schluter (eds.), Jewish Studies between the Disciplines, Leiden 2003, pp. 299-324. יואל בן נון, "המהפכה במושג התשובה בתפיסתו ההלכתית וההיסטורית של הרב יהודה אלקלעי", בתוך: ז' הרוי ואחרים (עורכים), ציון וציונות בקרב יהודי ספרד והמזרח, ירושלים תשס"ב, עמ' 141- 153.
10	הגות יהודית בעיראק במאות 19-20. Zoom in- ר' יוסף חיים; התנועה התאוסופית בבצרה.	דוד שגיב, יהדות במפגש הנהריים- קהילת יהודי בצרה 1914- 1952, ירושלים תשס"ד, עמ' 73- 88. שאול רגב, "היחס להשכלה בקרב הרבנים בבכל: ר' יוסף חיים ור' שמעון אגסי", בתוך: י' אבישור וצ' יהודה (עורכים), מחקרים בקורות יהודי בבל ובתרבותם, אור יהודה

		תשס"ב, עמ' 97- 118. Boaz Huss, "'Qabbalahm the Theos-Sophia of the Jews': Jewish Theosophists and their Perceptions of Kabbalah", in: J. Chajes & B. Huss (eds.), Theosophical Appropriations, Beer Sheva 2016, pp. 137-166.
11	הגות יהודית בסוריה במאות 19-20. Zoom in- ר' רפאל בן אליהו קצין, ר' יצחק דיין.	ירון צור, ""ליקוטי אמרים אין לאדינו"- על ספרות הפולמוס של הרב רפאל קצין", בתוך: ד' בוניס (עורך), לשונות יהודי ספרד והמזרח וספרויותיהם, ירושלים תשס"ט, עמ' 106- 119. צבי זוהר, "הוגה עברי בקהילת חלב: "תורת ישראל ועם ישראל" לרב יצחק דיין", בתוך: א' שגיא וד' שוורץ (עורכים), מאה שנות ציונות דתית א', רמת גן תשס"ג, עמ' 189- 202.
12	הגות יהודית במצרים במאות 19-20. Zoom in- הרב שלמה חזן, ר' ישראל משה חזן, ואליהו בכור חזן.	אבי שגיא, "הרב ישראל משה חזן- בין פרטיקוליזם לאוניברסליזם", בתוך: הנ"ל (עורך), יהדות בין דת למוסר, תל אביב 1998, עמ' 317- 334. נחם אילן, "למי נועדה הגדת פרחי?- לדמותם של יהודים במצרים במחצית הראשונה של המאה העשרים", JSIJ 4 (2005), עמ' 35- 59.
13	הגות יהודית בארץ ישראל במאות 19- 20. Zoom in- ר' יעקב שאול אלישר ור' בן ציון מאיר חי עוזיאל.	זאב הרוי, "דרשה לראש"ל יש"א ברכה על מעלת ארץ ישראל", בתוך: ז' הרוי ואחרים (עוורכים), ציון וציונות בקרב יהודי ספרד והמזרח, ירושלים תשס"ב, עמ' 227- 238. שלום רצבי, "ארץ ישראל בהגותו של הראשון לציון הרב בן-ציון מאיר חי עזיאל", בתוך: א' רביצקי (עורך), ארץ ישראל בהגות היהודית במאה העשרים, ירושלים תשס"ה, עמ' 104- 132. משה הלינגר, "דת ומדינה בהגות הציונית-הדתית הספרדית: בין זיקה מאחדת לבין מידור- הרב מ"ח עוזיאל והרב ח"ד הלוי", בתוך: א'

		רביצקי (עורך), דת ומדינה בהגות היהודית במאה העשרים, ירושלים תשס"ה, עמ' 219- 265.
14	סיכום:	

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות/דרישות/מטלות: נוכחות, קריאת ביבליוגרפיה, מבחן.

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי/ ציון עובר) : ציון מספרי.

ד. ביבליוגרפיה: מפורטת בטבלה לעיל.